

Vaša excelencia, vážení hostia, dámy a páni,

keď sa povie Milada Horáková, každému sa vybaví inscenovaný politický proces a poprava. Proces, v ktorom bolo odsúdených 13 ľudí, z toho štyria na trest smrti. Na dnešnej konferencii sa pokúsime naň pozrieť z viacerých pohľadov.

Mnohé zdroje uvádzajú, že z politických dôvodov bolo v Československu v rokoch 1948-1960 popravených takmer 250 osôb. Presný počet je veľmi ťažké ustáliť. Trest smrti sa vykonával výlučne obesením mimoriadne krutým spôsobom.

Milada Horáková bola historicky jediná žena popravená v politických procesoch v období do roku 1989. Stalo sa tak 27. júna 1950 ráno, približne o pol šiestej, po popravách Jana Buchala, Závaša Kalandru a Oldřicha Peca.

Rozsudok nad Miladou Horákovou zrušil Najvyšší súd ČSSR 8. júla 1968. K obnove súdneho procesu vzhľadom na nastupujúcu normalizáciu však nikdy neprišlo. Rehabilitovaná bola až v roku 1990. V roku 1991 jej bol udelený in memoriam Rad Tomáša Garrigua Masaryka I. triedy za zásluhy o demokraciu a ľudské práva. V roku 2006 bola Milade Horákovovej udelená Nadáciou pre vybudovanie Washingtonského pamätníka obetiam zločinu komunizmu Medaila slobody. V roku 2007 bola im memoriam obdarovaná jedným z najvyšších českých armádnych vyznamenaní, a to Záslužným krížom ministerky obrany. V roku 2020 prezidentka Zuzana Čáputová udelila Milade Horákovovej Rad bieleho dvojkríža I. triedy in memoriam za mimoriadne zásluhy o Slovenskú republiku, rozvoj a ochranu demokracie, ľudských práv a slobôd.

Kto však bola Milada Horáková pred monsterprocesom? Bola ľudská bytosť so všetkými jej kladmi a záporni, bola manželka, matka, bojovníčka za práva žien, za spravodlivosť, za rovnoprávnosť, za právny štát...

Milada Horáková, rodená Králová, sa narodila 25. decembra 1901. Vianočné dieťa. Vyštudovala Právnickú fakultu Univerzity Karlovej, na ktorej promovala v roku 1926. V roku 1924 začala pracovať v Ženskej národnej rade (ŽNR), neskôr sa stala kľúčovou osobnosťou tohto združenia. Po skončení štúdií nastúpila na Ústredný sociálny úrad pražského magistrátu a v roku 1929 sa stala členkou Českej strany národno-sociálnej (ČSNS). V roku 1939 museli vydaté ženy pracujúce v štátnej správe zo zákona uvoľniť miesta pre českých mužov odsunutých z územia pripojeného k Nemeckej ríši alebo vykázaných zo Slovenska a Podkarpatskej Rusi. To sa stalo aj Milade Horákovovej.

Presadzovala celý život rovnoprávnosť žien s mužmi, aby muži a ženy dostávali rovnaký plat. Na ženách však nechávala slobodnú voľbu, nechcela im zabraňovať v rodinnom živote. Bola zástankyňou toho, že žena nemá ísť do práce len preto, aby pomohla finančne zaopatriť rodinu. Ak sa rozhodla venovať úplne materstvu, trvala na tom, že ju musí sociálne a právne zabezpečiť štát. Presadzovala práva slobodných matiek a nemanželských detí, nárok na

výživné pre deti a ich rozvedené matky. Výrazne sa podieľala na tvorbe Zákona o rodine, ktorý bol prijatý koncom roku 1949. Bola predsedníčkou Výboru pre volebné právo žien.

Milada Horáková sa v tridsiatych rokoch dvadsiateho storočia zapojila do odbojovej činnosti a organizovala sociálnu pomoc. Po voľbách v roku 1946 sa stala poslankyňou Národného zhromaždenia. Mandátu sa vzdala 10. marca 1948, teda v deň, keď za nevyjasnených okolností zomrel minister zahraničných vecí Jan Masaryk.

Milada Horáková ako poslankyňa v jednom zo svojich vystúpení v roku 1946, napokon ako celý svoj život, dôrazne volala po tom, že sa musia za každých okolností dodržiavať zákony aj v procesoch povojnového súdnictva, v ktorých boli súdení vojnoví zločinci. A to napriek tomu, že počas nacistickej okupácie bola aktívna v antifašistickom odboji, za čo bola neskôr tvrdo vypočúvaná gestapom a v rokoch 1940-1945 väznená.

Človeka až mrazí, keď si dnes prečíta jej vtedajší prejav v kontexte s tým, ako bol vedený súdny proces, na konci ktorého bola popravená. Hovorila v ňom o tom, že sa nesmú ovplyvňovať súdne konania, pokiaľ naozaj niet zákonný podklad, zodpovedajúci dôkazný materiál a dôkazné prostriedky. Že na súdy nesmie mať vplyv ani politický diktát, ani noviny ani ulica. Že justícia nesmie mať ani jedného sudcu, ktorý by ustúpil takýmto javom.

Milada Horáková bola žena, ktorá bola celý svoj život príkladom demokraticky zmýšľajúcej a konajúcej bytosti, žena, ktorá si ctíla zásady právneho štátu, žena, ktorá poukazovala na prešľapy doby aj vtedy, keď to neurobilo množstvo mužov. Známe sú jej dopisy pred popravou, z ktorých doslova srší vyrovnanosť a pokora, sila a viera v Boha. Keďže tieto dopisy neboli v skutočnosti nikdy odosielané adresátom, jej dcéra sa k nim dostala až po päťdesiatich rokoch. V čase popravy matky, mala len šesťnásť rokov.

Keď budete počúvať dnes všetko, čo sa tu o Milade Horákovovej povie, myslite predovšetkým na to, že to bola myslíaca a milujúca ľudská bytosť a nie chladný historický symbol utrpenia. Myslíte na to, že všetci odsúdení a všetci popravení v politických procesoch za tie desivé roky boli ľudia, ktorí mali svoje rodiny a priateľov.